

קצרי רוח | סוס טרויאני בפרס הציונות

הזוכה בפרס הציונות אריק אליהו בוקובזה מלמד שיעור בשיתוף פעולה עם השלטון ואת שרת התרבות ונציגיה שציונות אמיתית היא כזו המאפשרת ביקורת

עידית עמיחי 27.01.2016 09:37

בעקבות הסערה החדשה אך מתבקש הוא ששרת התרבות מירי רגב תדרוש מכל אמן המגיש מועמדות לפרס ממלכתי לצרף הצהרת נאמנות. האם מודעת השרה לכך שהעבודה שזכתה בפרס הציונות לשנת 2015 "פרוייקט סוקאג'ין" של האמן אריק אליהו בוקובזה מציגה את חיילי צהל כחיילי צבא כיבוש הרקומים על גבי דובון צה"לי? האם היא יודעת שמדובר באמן מחאה, איש שמאל אתיאיסט, המוחה ביצירותיו נגד הכיבוש ומערער על קדושת הדת והצבא בחברה הישראלית? בינתיים, קבלת פרס הציונות אפילו לא מותנית בהגשת קורות חיים של האמן, וגם לא תיק עבודות. השופטים זקוקים רק לשם האמן, שם היצירה, טכניקה, ושנת פרסום היצירה. אולי לכן חבר השופטים נפל בפח, ולא ידע שבוקובזה מתעתע בצופיו, והדמויות החמודות עם הצבעוניות המתוקה והסגנון הנאיבי מסתירות תכנים ביקורתיים ונוקבים על הדרת הנרטיב הפלסטיני על ידי הנרטיב הציוני. האם הבינו השופטים שהאמן מאשים גם אותנו, הציונים, בהדחקה, הסתרה והעלמת הנכבה – אותה מלה אסורה - שבגינה, מזהירה השרה רגב, תישלל תמיכה ממוסדות תרבות אם יצינו יום העצמאות או יום הקמת המדינה כיום אבל? אין זו הפעם הראשונה שבוקובזה מצליח להפיל צופים ברשתו. בשנת 2011 רכשה כנסת ישראל, ביוזמה נפלאה (שלא חזרה על עצמה), 46 יצירות אמנות ישראליות ובהן גם את "משפחת הפרדסן" של בוקובזה בו מתוארת משפחה פלסטינית בת 13 נפשות, המצוירת כ"חלוצים" על רקע עצי תפוזים. ח"כ אריה אלדד מהאיחוד הלאומי דרש להסיר את הציור מקיר הכנסת, והיה זה הנשיא ראובן ריבלין, יו"ר הכנסת דאז, שקבע כי חופש הביטוי הוא ערך עליון – והציור נותר על כנו. באותה שנה כוננה שרת התרבות דאז, לימור לבנת, את פרס הציונות בתגובה למכתב האמנים נגד הופעות בהיכל התרבות באריאל. מטרת הפרס הוגדרה "לתת ביטוי לערכי הציונות, להיסטוריה של התנועה הציונית ולחזרת העם היהודי למולדתו ההיסטורית". מחאת האמנים מיהרה להגיע, אך לא האריכה ימים. עד מהרה המפגינים הפכו לזוכים, והנשק הרכין ראש מול היד המאכילה אותו. סופרים, רקדנים ומחזאים, רובם מצד שמאל של המפה הפוליטית עלו לבמה לקבל את הפרס. שיתוף הפעולה בין נתין לשליט נמשך. כנראה שרק סופר ומשורר כחיים גורי, מי שכתב כמה מ"שירי חיינו", "הרעות" ו"באב אל וואד" - יכול להרשות לעצמו לומר לשרה – לא תודה.

בא בוקובזה ומלמד שיעור אחר בשיתוף פעולה עם השלטון. הוא מלמד את שרת התרבות ונציגיה שציונות אמיתית היא ציונות המאפשרת ביקורת. מי שמבקשים להציל את המדינה מידי עצמה ולמחות נגד הכיבוש, אינם פחות ציונים מאחרים. כאותו המעיל שחייטים יפנים רקמו עליו דימויי קרבות, מעילים שלבשו חיילי הכובש האמריקאי אז ועתה לובשים אותו צעירים יפנים - צאצאי הנכבשים, האם נזכה יום אחד שצעירים פלסטינים ילבשו את הדובונים הצהליים והכיבוש יהיה רקמה של זיכרון רחוק?

לשרים אין מונופול על הגדרת הציונות, וודאי שמפלגת שלטון אינה יכולה לנכס לעצמה את אהבת הארץ. הציונות של האמן בוקובזה לגיטימית לא פחות מזו של מייסדי הפרס ומחלקיו. הפרס המעוות, המאדיר דעות וערכים שהשליט רואה כראויים, לא היה צריך לבוא לעולם מלכתחילה ובוקובזה לא היה צריך להגיש אליו מועמדות. אבל השנה, לפחות, ניתן שיעור למכונני פרסים פוליטיים: ציונות היא גם היכולת למחות על הכיבוש, לבקרו ולייחל לכך שיהפוך לזיכרון נוראי ואפל בהיסטוריה הארוכה של עם ישראל.

הכותבת היא יועצת לענייני תרבות ומוזיאונים. עד לאחרונה עבדה כראש תחום מוזיאונים ואמנות פלסטית במשרד התרבות